

NORGES
BONDELAG

Husdyrmøter i Telemark og Vestfold

Temaer: Dyrevelferdsmelding og Blåtunge

Vi har lykket med første etappe av dyrevelferdsmeldinga

Landbruket har jobbet koordinert med meldinga i tre år, og vi i Bondelaget har sendt våre innspill sammen med Småbrukarlaget, dvs faglaga er helt enige om innspillene som er gitt.

[Meldinga](#) ble lagt fram 20.12.24. Skal behandles i Stortinget 8.April

Høring i Næringskomiteen var 4.2, og frist for å sende innstilling fra Næringskomiteen er 1.april. Da bør vi ha fått fram våre forslag til merknader til politikerne innen 17.mars.

Innholdet er bra for dyra i landbruket og vil føre til ytterligere forbedringer i dyrevelferden i norsk husdyrproduksjon

Høring i Næringskomiteen

Nordlund, Willfred

Kaski, Kari Elisabeth

Støstad, Rune

Astrup, Nikolai

Bjørlo, Alfred Jens

Bjørnstad, Sivert

Grotle, Olve

Hansson, Rasmus

Jørgensen, Geir

Klinge, Jenny

Myrli, Sverre

Sjøstad, Runar

Stensland, Sveinung

Strifeldt, Bengt Rune

Vitanza, Solveig

Westgaard-Halle,
Lene

Landbruket står samlet om innspill

- **Koordinering av landbruket:** Bondelaget har sendt våre innspill som fellesinnspill med Småbrukarlaget, godt koordinert med alle varemottakere og husdyrorganisasjoner ([slik har vi jobbet](#))
- **Samarbeid i næringa:** Begynte med kartlegging av tenkelige og utenkelige tiltak og konsekvenser av disse, for alle dyrearter i samarbeid med alle husdyrorganisasjonene og varemottakerne.
- **Internt arbeid i Bondelaget**
 - Det ble sendt ut questback til alle medlemmer med husdyr sommer 2022
 - Det var høring i fylkeslagene sommeren 2022
 - Bondelaget fikk utarbeidet [kostnadsnotater](#) for gris, fjørfe, storfe og sau
 - Jordingsgrupper* ble satt ned for å belyse ulike tiltak i hver produksjon
 - Styret i Norges Bondelag har styrebehandlet innspillene
- [1. innspill](#) : Våre viktigste innspill for å lykkes med ytterligere forbedring av dyrevelferden
- [2. innspill](#): beskrivelse av dagens praksis for alle produksjoner
- [3. innspill](#): innspill til regelverk for alle produksjoner
- [4. innspill](#): om kyllinghybrider

***Jordingsgrupper:** arbeidsgruppe bestående av erfarne bønder fra hele landet ble plukket ut av fylkene for å hente inn kunnskap om praktisk husdyrproduksjon for alle arter og produksjonsformer

De viktigste tiltakene vi har spilt inn

- Bonden er den viktigste enkeltfaktoren for dyrenes velferd
- Et godt regelverk forvaltet av et tilstedeværende og kompetent Mattilsyn
- Dyrevelferdsprogrammer i alle produksjoner
- Kompetansekrav i dyrevelferd
- En driftsøkonomi som sikrer nok arbeidskraft og mulighet for investeringer
- Mulighet for avløsning og nok tid til dyrestellet
- Økt åpenhet om produksjonene og kommunikasjon med forbrukerne
- Tiltak som går utover bondens og gårdens økonomiske bæreevne må finansieres gjennom offentlige bidrag dersom de ikke kan dekkes i markedet

Hva er bra med meldinga?

- (Nesten) alt som står om husdyra er relevant og viktig for dyrevelferdsutviklingen i landbruket framover
- Den anerkjenner at bonden er viktigste enkeltfaktor for dyras velferd
- Den anerkjenner at landbruket jobber aktivt med dyrevelferd og kontinuerlig løfter nivået på eget initiativ
- Legger til grunn og følger opp næringas initiativer (DVP for alle dyrearter, dyrevelferdsindikatorer, fase ut hurtigvoksende kylling, kjønnssortere egg)
- Den anerkjenner at landbruksdyr holdes for matproduksjon, og at tiltak må være praktisk og økonomisk gjennomførbare for å få effekt for dyra
- Den anerkjenner og omtaler at nye krav har en kostnadsside som kan ha ulike konsekvenser
 - Krav som medfører endret praksis: økte driftskostnader/øker tidsbruk
 - Krav kan føre til redusert produksjon hvis man ikke bygger ut dagens infrastruktur
 - Økte kapitalkostnader: ved investeringer i ny infrastruktur før tidligere investeringer er tilbakebetalt

Stortingsbehandling av meldinga

- Meldinga slik den er nå er god for landbruket, men får kritikk fra dyrevernere og til dels også forskere
- Næringskomiteen skal behandle meldinga og kan komme med flertalls- og mindretallsmerknader
- Bondelaget jobber derfor opp mot politikere
- **Hva kan DU bidra med?**
 - Vær åpen om hvordan produksjonen foregår, vis gjerne fram dyra og fjøset i sosiale medier
 - Inviter politikere inn. Særlig er Rødt, Krf, Høyre og Frp viktige partier.

Innholdet i meldinga

Svin

Utrede hvordan areal og kvaliteten på areal til svin kan økes og utvikles for fremtidens driftssystemer i svineproduksjonen

Enig

Innføre forbud mot fiksering av purker i fødebingen med en overgangstid på ti år for eksisterende driftsbygninger

Enig

Videreutvikle og klargjøre regelverket slik at det blir enklere å forstå og etterleve

Enig

Prioritere tilsynsvirksomhet og samarbeid med svinenæringen med mål om større etterlevelse av regelverket

OK

I dialog med partene i jordbruksavtalen vurdere ordninger for gris som har tilgang på uteområder.

Det kan vi leve med at vi skal snakke om

Innholdet i meldinga

Småfe

Utrede hvordan arealet og kvaliteten på areal til småfe kan økes og utvikles for å sikre dyra naturlig bevegelse, nok hvile og ivaretagelse av viktige adferdsbehov. Nye krav knyttes til nybygg og større ombygginger.

Enig

Arbeide for reduserte tap av småfe på utmarksbeite og bidra til bedre oversikt over tapsårsaker som grunnlag for målrettede tiltak.

Enig

Føre en restriktiv rovviltpolitikk i tråd med Stortingets føringer, som bidrar til reduserte tap av sau og lam på utmarksbeite.

Enig

Videreutvikle regelverket slik at dyrehold med småfe har en plan for å håndtere mulige dyrevelferdsutfordringer gjennom produksjonsåret

Enig

Etablere en helsetjeneste for geit. Finansiering avklares av partene ved jordbruksforhandlingene

Endelig!

Innholdet i meldinga

Storfe

Opprettholde kravet om løsdrift for alt storfe fra 1. januar 2034

Enig

Styrke investeringsmidlene for å hindre at løsdriftskravet bidrar til sentralisering av norsk jordbruk

Enig

Innføre krav om sosial oppstalling av kalver fra to ukers alder

Enig

Utrede hvordan arealet og kvaliteten på arealet i fellesbinger til ungdyr, kviger og okser kan økes og utvikles.

Enig

Utrede mykere liggeplass for alle dyregrupper hos storfe i sammenheng med areal og kvalitet på areal

Enig

Innholdet i meldinga

Slaktekylling

Følge med på bransjens planlagte omlegging til mindre hurtigvoksende slaktekyllinghybrider, og vurdere strengere regulering dersom ikke omleggingen gjennomføres som planlagt.

Enig

Utrede om flere dyrebaserte indikatorer kan inngå i overvåkningen av dyrevelferd, og legges til grunn for fastsettelse av maksimal dyretetthet gjennom dyrevelferdsprogrammet for slaktekylling.

Enig

Innføre krav om at alle nye slaktekyllinghus skal bygges med mulighet for naturlig lys.

Enig

Innføre krav om at slaktekylling skal få tilgang til miljøberikelser i form av stimulerende innredning og spiselige/manipulerbare elementer.

Enig

Innholdet i meldinga

Verpehøns

Varsle forbud mot nyetablering av anlegg med miljøbur, eksisterende miljøbur skal fases ut.

Enig

Innføre krav om at alle dyr i verdikjeden for konsumegg, skal få tilgang til miljøberikelser i form av stimulerende innredning og spiselige/manipulerbare elementer

Enig

Støtte næringas satsing mot systematisk avlivning av nyklekkede hanekyllinger av verperase, og arbeide for et internasjonalt forbud.

Enig

Innholdet i meldinga

Kalkun, gås og vaktel

Innføre krav om at alle dyr i verdikjeden for kalkun skal få tilgang til miljøberikelser i form av stimulerende innredning og spiselige/manipulerbare elementer.

Enig

Utvikle regelverk for kommersielt hold av and, gås og vaktel.

Ok

Innholdet i meldinga

Alvorlig vanskjøtsel

Innhente mer systematisk kunnskap om årsaker til alvorlig vanskjøtsel av dyr og hvordan dette kan forebygges.

Enig

Arbeide for større grad av informasjonsutveksling mellom eksterne aktører som er innom gården, for å fange opp situasjoner som kan utvikle seg til alvorlig vanskjøtsel av dyr.

Enig

Innføre meldeplikt til Mattilsynet for slakterier og leveranser ved avvik i leveranser fra produsentene.

Kan bli vanskelig i praksis, men ok å se på muligheten

Ha en årlig rapportering på status og forebyggende arbeid med alvorlig vanskjøtsel av dyr i Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket.

OK

Utrede muligheten for å gjennomføre kartleggingstilsyn for å forebygge og fange opp saker under utvikling, for eksempel ved bruk av dyrevernnemndene

OK

Hovedpunktene i dyrevelferdsmeldinga

Storfe

- Opprettholde kravet om løsdrift for alt storfe fra 1. januar 2034
- Utrede mykere liggeplass for alle dyregrupper hos storfe i sammenheng med areal og kvalitet på areal
- Styrke investeringsmidlene for å hindre at løsdriftskravet bidrar til sentralisering av norsk jordbruk
- Innføre krav om sosial oppstalling av kalver fra to ukers alder

Bondelaget og
Småbrukarlaget

Småfe

- Utrede hvordan arealet og kvaliteten på areal til småfe kan økes og utvikles for å sikre dyra naturlig bevegelse, nok hvile og ivaretagelse av viktige adferdsbehov. Nye krav knyttes til nybygg og større ombygginger.
- Arbeide for reduserte tap av småfe på utmarksbeite

Bondelaget og
Småbrukarlaget

Svin

- Utrede hvordan areal og kvaliteten på areal til svin kan økes og utvikles for fremtidens driftssystemer i svineproduksjonen
- Innføre forbud mot fiksering av purker i fødebingen med en overgangstid på ti år for eksisterende driftsbygninger

Bondelaget og
Småbrukarlaget

Kylling

- Følge med på bransjens planlagte omlegging til mindre hurtigvoksende slaktekyllinghybrider, og vurdere strengere regulering dersom ikke omleggingen gjennomføres som planlagt.

Bondelaget og
Småbrukarlaget

Høring i Næringskomiteen

Nordlund, Willfred

Kaski, Kari Elisabeth

Støstad, Rune

Astrup, Nikolai

Bjørlo, Alfred Jens

Bjørnstad, Sivert

Grotle, Olve

Hansson, Rasmus

Jørgensen, Geir

Klinge, Jenny

Myrli, Sverre

Sjøstad, Runar

Stensland, Sveinung

Strifeldt, Bengt Rune

Vitanza, Solveig

Westgaard-Halle,
Lene

Kostnadsanalyser

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Utredning til dyrevelferdsmelding

Kostnader ved ulike dyrevelferdstiltak for svin, fjørfe og småfe

NIBIO RAPPORT | VOL. 11 | NR. 7 | 2025

27.02.2025

AGRI
ANALYSE

Kostnader ved
dyrevelferdstiltak
i norsk
fjørfe næring

Hilde K. Lyby Wærp

Notat 4-2024

AGRI
ANALYSE

Kostnader ved
dyrevelferdstiltak
i norsk
svinenæring

Hilde K. Lyby Wærp

Notat 5-2024

AGRI
ANALYSE

Kostnader ved
dyrevelferdstiltak
i norsk
saueneæring

Hilde K. Lyby Wærp

Notat 3-2024

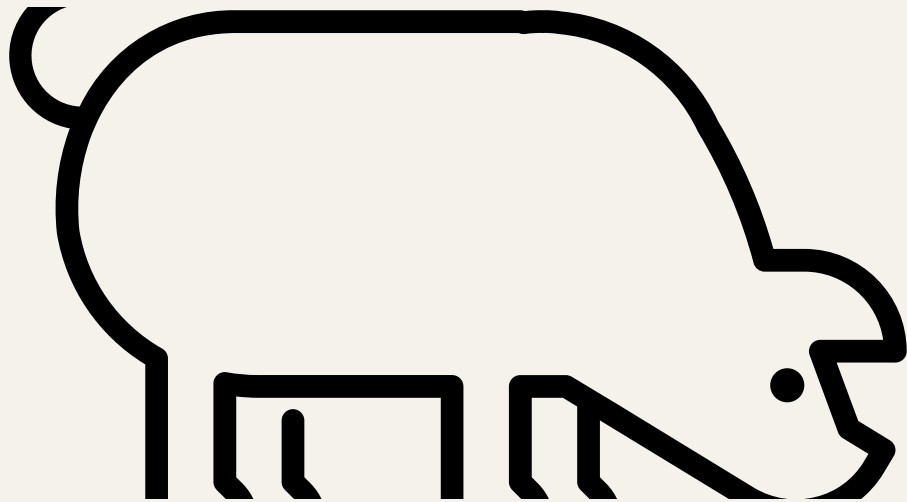
AGRI
ANALYSE

Kostnader ved
dyrevelferdstiltak
i norsk
storfenæring

Hilde K. Lyby Wærp

Notat 2-2024

Areal til gris skaper engasjement

Akademia (Veterinærinstituttet og NMBU) Mattilsynet og Dyrevernorganisasjonene vil ha Stortingsvedtak om større areal til gris, gjerne 1,5 kvm per gris

Kyllinghybrid og dyretetthet kylling

Foto: Animalia

NORGES
BONDELAG

Blåtunge

Hva er blåtunge?

- Alvorlig sjukdom som angriper drøvtyggere, nå påvist i flere sauehold og storfehold i Agder i september 2024
- Liste 1-sjukdom – enhver mistanke meldes fra til Mattilsynet (Tlf. 22 40 00 00)
- Det er mistanke om smitte i andre sauehold og storfehold i Agder, Rogaland, Østfold og Asker
- Pågående utbrudd i flere europeiske land det siste året
- Første påvisning i Norge siden 2009

Sau med symptomer på blåtunge og hovent ansikt. Bildet er tatt av sau på en bondegård i Agder i september 2024. Foto: Annette Hegermann Kampen

Sau med symptomer på blåtunge og blødning og skum fra munn. Bildet er tatt av sau på en bondegård i Agder i september 2024. Foto: Annette Hegermann Kampen

Blåtunge

Sjukdomsoversikt – hvordan sprer blåtunge seg?

- Blåtunge er et virus som overføres med blodsugende sviknott (*Culicoides*)
- Sjukdommen smitter ikke mennesker
- Virusbærende sviknott har trolig spredt seg med vinden fra Danmark til Norge
- Smitten overføres ikke direkte mellom dyr
- Vertikal smitte (mor til foster) og smitte via sæd er mulig
- Infisert utstyr kan også spre smitten

Illustrasjonsfoto: vertikal smitte.
Animalia / Jonas Ruud

Når bør du mistenke blåtunge?

- Feber, sår rundt munn og nese, hevelser hode, sikling, og/eller halthet hos sauer, geiter eller storfe
- Sauer får ofte de alvorligste symptomene, mens storfe og geit viser mildere tegn og kan være friske smittebærere
- Lama, alpaka og ville drøvtyggere som rådyr, hjort og elg kan også smittes og bære viruset
- Kystnære områder i sør er mer utsatt
- Lav terskel for varsling og tidlig varsling er avgjørende

Sau med symptomer på blåtunge i munnen.
Bildene viser sau fra en bondegård i Kristiansand
og er tatt 11. september 2024.
Foto: Marie Myklatun Krosness

Symptomer hos sau

- Feber, nedsatt allmenntilstand og nedsatt matlyst
- Betennelse i slimhinner i munn og nesebor, ofte med sår og skorper
- Sikling og rennende nese og øyne
- Hevelse i hodet og hals, svullen blålig tunge
- Sår på jur og/eller spener
- Pustebesvær
- Betennelse i klauvranden
- Halthet
- Aborter
- Diaré med eller uten blod
- Økt dødelighet

- **Hold nøye oppsyn med dyr i utsatte områder**

Sau med symptomer på blåtunge og som sikler. Bildet er tatt av sau på en gård i Agder i september 2024.

Foto: Annette Hegermann Kampen

Symptomer hos storfe

- Feber, nedsatt allmenntilstand og nedsatt matlyst
- Nedsatt melkeproduksjon
- Betennelse i slimhinner i munn, nese og på mule, ofte med sår og skorper
- Rennende nese og øyne
- Hevelse i hodet
- Rødhet og sår på spener
- Hevelse og ømhet i klauvrånd
- Halthet
- Pustebesvær
- Aborter og kalver med medfødte misdannelser
- Syke dyr kan dø

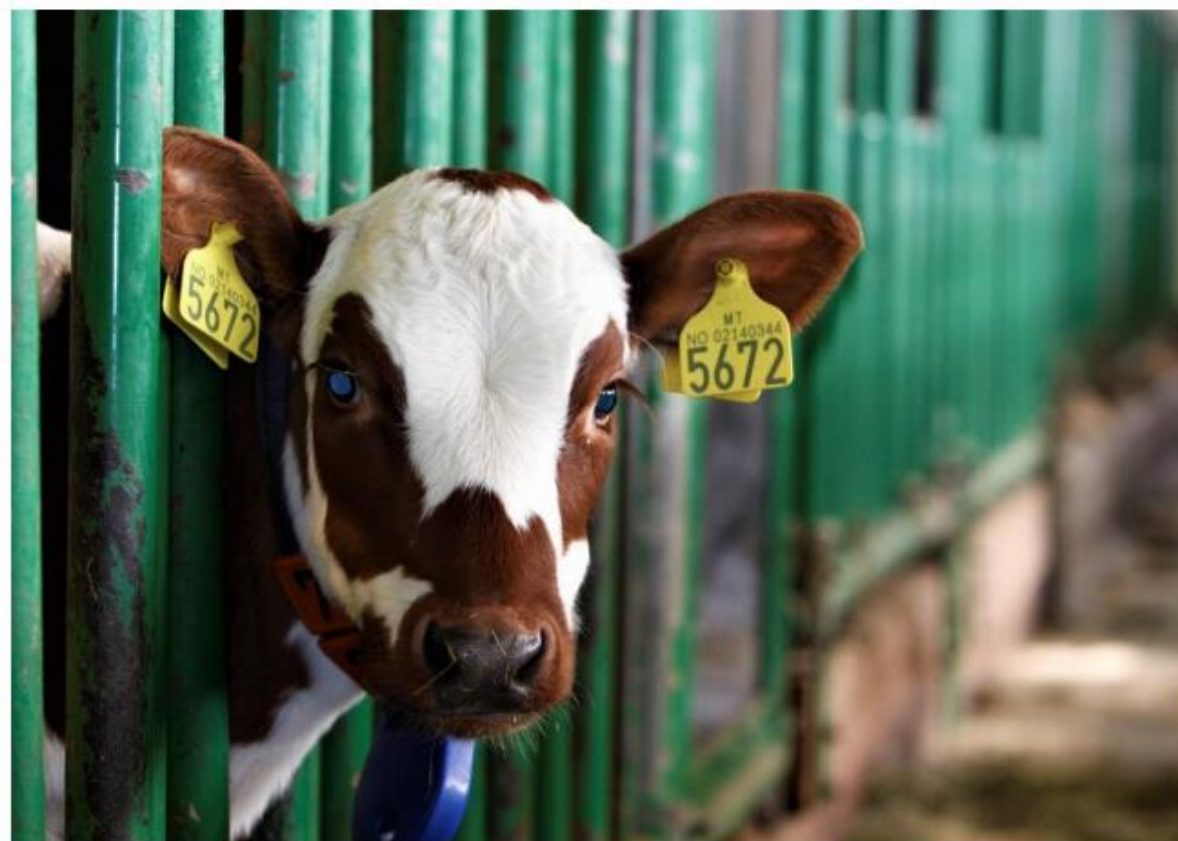

Foto: Evert van Leeuwen og Roger Vrouwenraets. Fra brosjyren «Beredskap Blåtunge»

Hvordan beskytte dyra mot smitte?

- Sviknotten er mest aktiv ved soloppgang og solnedgang, og dyra stikkes hovedsakelig utendørs
- Reduser risikoen for smitte ved å beskytte dyra mot sviknott:
 - Ta dyr inn om kvelden og natta
 - Velg tørre og vindutsatte beiteområder
 - Unngå beiteområder nær vann og vegetasjon som tiltrekker sviknott
 - Unngå enhver dyresamling
- Stor usikkerhet rundt effekt av antiparasittære insektmidler på sviknott

Illustrasjonsfoto: Hold dyr innendørs om natta for å redusere smitterisikoen.
Foto: Animalia / Grethe Ringdal

Sviknott kan blåse 700 km over vann

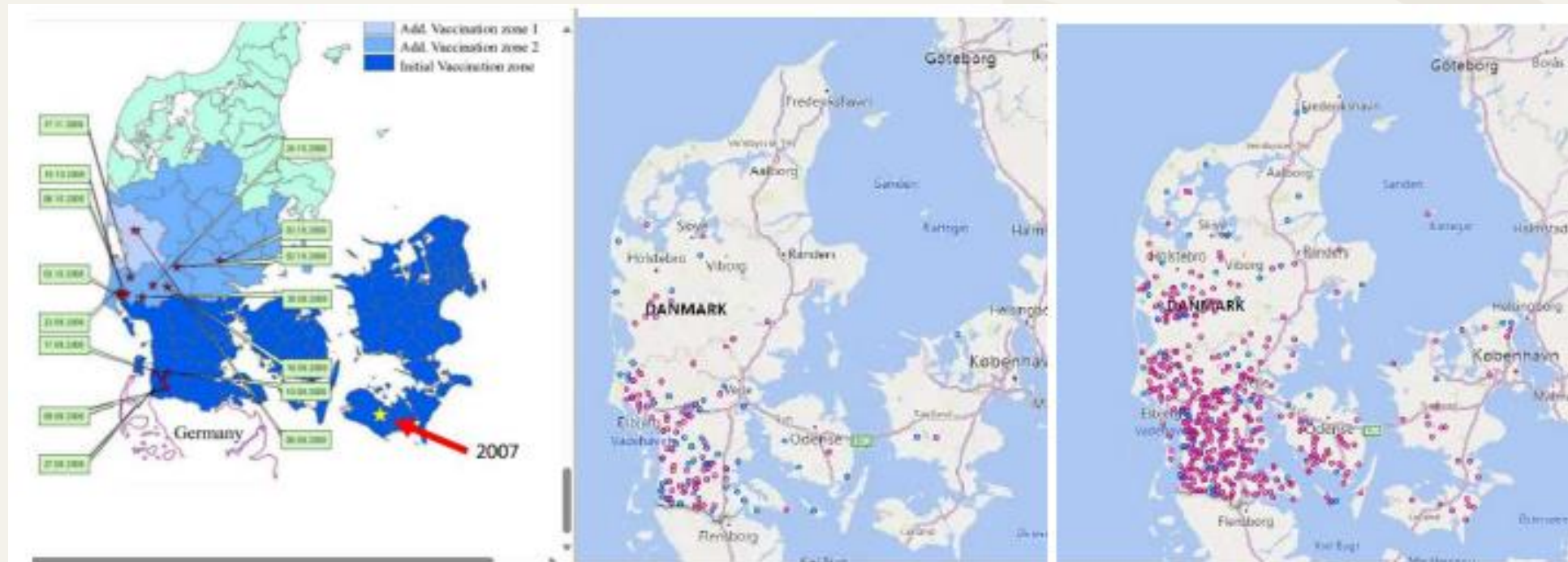

Figur 1. Avstand mellom Norge og Danmark, og Norge og Storbritannia.

Utbredelse av sviknott

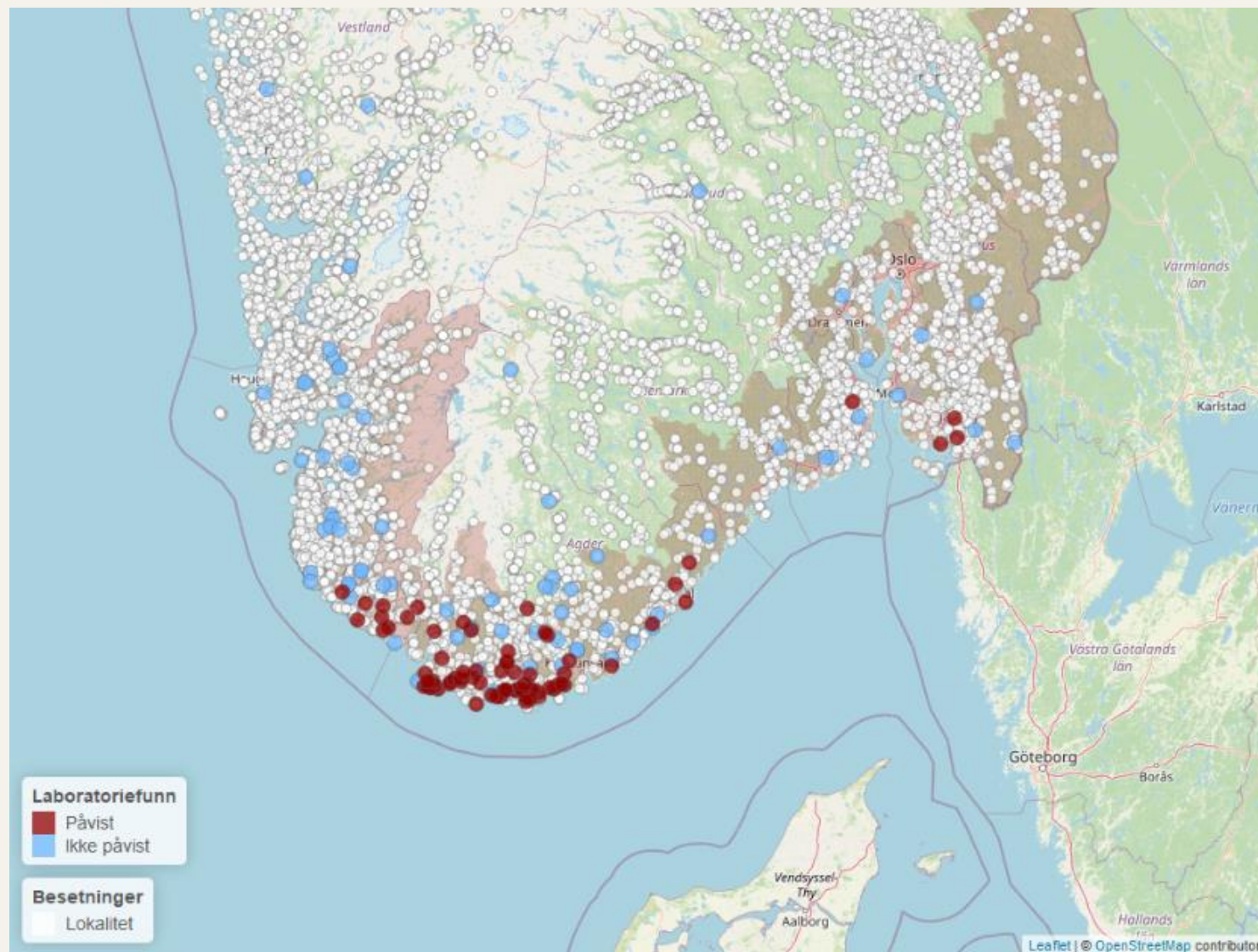
Danmark

Figur 2. Til venstre: Påvisninger av BTV-8 i Danmark i 2007-2008 (Rasmussen et. al, 2010). Til høyre: Kart over påvisninger av BTV-3 i Danmark i 2024 04.09.24 og 19.09.27. (foedevarestyrelsen.dk).

Påvisninger etter klinisk mistanke

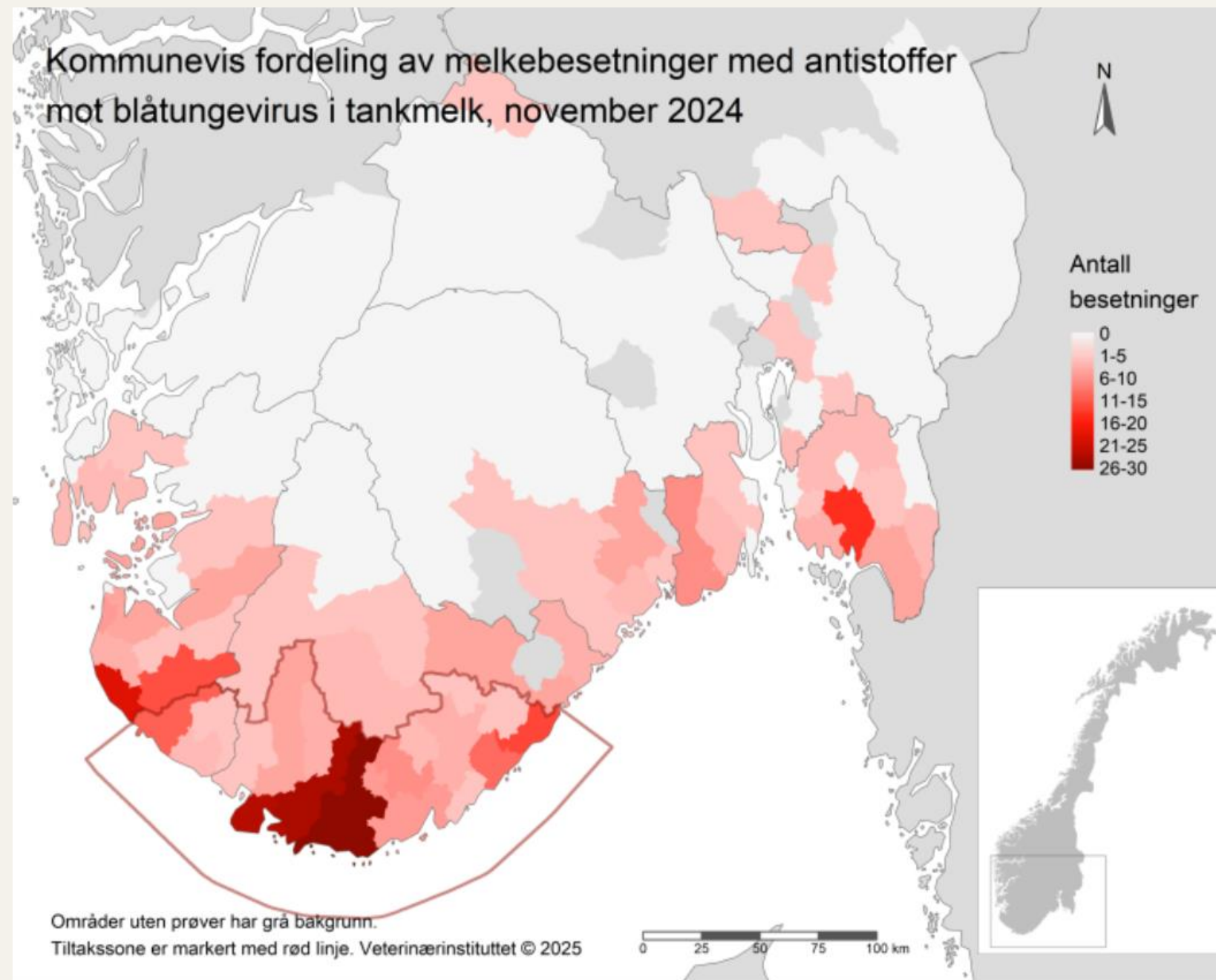
NORGES
BONDELAG

Blåtunge-undersøkelser hos sau og storfe i Norge fra 5. september 2024 til 6. februar 2025, kl: 10:00. Arealet til risikokommuner er

Tankmelkprøver for å kartlegge utbredelse

- Prøvene er tatt ut på tankmelk i november 2024
- Betydelig økning siden september 2024
- Hensikten er å få kunnskap om utbredelse for å vurdere videre forvaltning, beredskap og vaksineanbefalinger

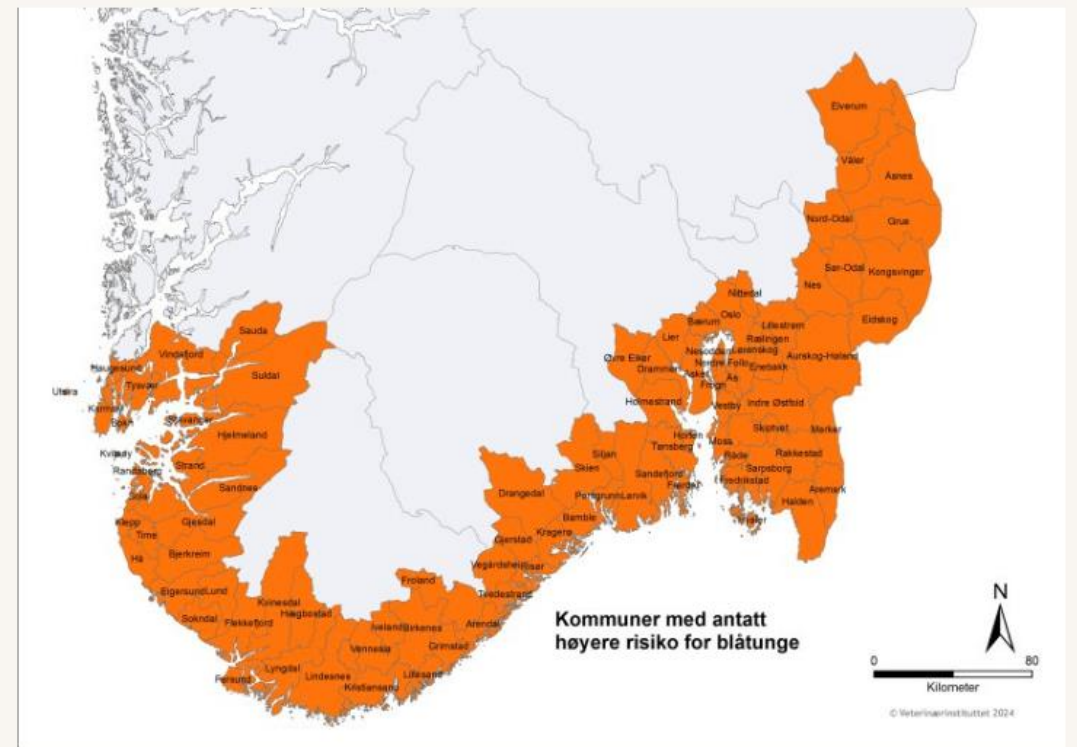

Hva betyr positiv tankmelkprøve?

- Betydning for din besetning
 - Når prøvene fra tankmelka påviser antistoffer mot blåtunge betyr det at ett eller flere storfe i anlegget er eller har vært smittet med viruset
 - Dette påvirker ikke kvaliteten på melk eller leveranse til meieri
 - Friske dyr kan leveres til slakt som normalt
- Betydning for området:
 - Smitte var i området i fjor og kan komme også denne sesongen
 - Vaksinerings bør vurderes/gjennomføres om mulig

Kommuner med antatt høyere risiko for blåtunge

I disse kommunene anbefaler Mattilsynet å gjøre tiltak for å beskytte drøvtyggere mot sviknott. Sviknotten er mest aktiv rett før og etter soloppgang eller solnedgang, samt om natten. Et godt og viktig forebyggende tiltak er derfor å ha dyrene innendørs, alternativt under tak, i denne perioden.

Vaksineanbefalinger fra Animalia

[https://www.animalia.no/no/Dyr/dyrehelse/blatunge/vaksineri
ng-mot-blatunge/](https://www.animalia.no/no/Dyr/dyrehelse/blatunge/vaksineri
ng-mot-blatunge/)

Informasjonsmøter

- Koordinerer og samarbeider med NSG og varemottakerne slik at Animalia og Vetinst har mulighet til å bidra
- Fysiske møter i Agder 12. februar (dag og kveld)
- Webinar (digitale møter) 13. og 14. februar
- Webinarene blir tatt opp og gjøres tilgjengelig for alle i etterkant

Møter i Agder

Møter i Agder

12. februar, 13:00 på Betania menighetssenter, Grimstad

Adresse: [Gartnerimyra 1, 4877 Grimstad](#)

12. februar, 19:00 på Kvåstunet, Lyngdal

Adresse: [Kvåstunet 1, 4588 Kvås, Norge](#)

Program

- Hva er blåtunge? (Arvid Reiersen, Veterinærinstituttet)
- Regelverkstiltak rundt vaksinerings og forflytning til heibeite. (Gunn Kristin Osaland/Emma Elizabeth Wright, Mattilsynet)
- Vaksinerings av sau. (Siv Svendsen, Animalia)
- Vaksinerings av storfe. (Lars Erik Heggen, Animalia)
- Tankmelkresultater, runde 2. (Arvid Reiersen, Veterinærinstituttet)
- Risiko i ulike geografiske områder, temperatur og risikokart. (Arvid Reiersen, Veterinærinstituttet)
- Beitebruk/heibeite: Utfordringer når sau fra områder med forskjellig risiko møtes. (Bent Egil Elve, Nortura)
- Hva anbefaler jeg mine produsenter? Hva koster det? Hvilke vaksiner er tilgjengelig? (Lokal veterinær)
- Spørsmål og diskusjon

Nyttige lenker

- <https://www.mattilsynet.no/dyr/dyresykdommer/blatunge/til-deg-som-har-drovtbyggere>
- <https://www.mattilsynet.no/dyr/dyresykdommer/blatunge/informasjon-om-positive-tankmelkprover>
- <https://www.vetinst.no/nyheter/melkeundersokelser-viser-omfanget-av-blatungesmitte-i-sor-norge>
- <https://www.vetinst.no/sykdom-og-agens/blatunge/sporsmal-og-svar-om-blatunge>
- <https://www.mattilsynet.no/dyr/dyresykdommer/blatunge/vaksinering-mot-blatunge>
- <https://www.animalia.no/no/animalia/aktuelt/frivillig-blatungevaksinering-hos-storfe-og-sau-i-risikoomrader/>